וירא

א. מ׳האָט שוין כמה פעמים[1] דערציילט דעם סיפור פון רבי׳ן (מהורש״ב) נ״ע, וואָס האָט פאַסירט ווען ער איז געווען אַ קינד פון פיר אָדער פינף יאָר, בשבת פרשת וירא:

דער רבי נ״ע איז אַריין צו זיין זיידן כ״ק אדמו״ר הצ״צ (צו מקבל זיין די ברכה בשייכות מיט זיין יום הולדת[2]) און האָט זיך פאַנאַנדערגעווויינט, זאָגנדיק: פאַרוואָאס האָט זיך דער אויבערשטער באַוויזן צו אברהם אבינו און צו אונז (אים) באַווייזט ער זיך ניט?

האָט אים דער צ״צ געענטפערט: אַז אַ איד (אַ צדיק[3]), צו ניין און נייניציק יאָר, איז מחליט אַז ער דאַרף זיך מל זיין, איז ער ווערט אַז דער אויבערשטער זאָל זיך באַווייזן צו אים.

ב. סיפורי רבותינו נשיאינו בכלל, ובפרט די וועלכע זיי אליין האָבן אונז מגלה געווען ע״מ לפרסמם, זיינען דאָך זיכער מדוייק בכל פרטיהם.

אפילו די סיפורים וועלכע האָבן פאַסירט בקטנותם — איז דערפון גופא וואָס רבותינו נשיאינו האָבן דערציילט די סיפורים (ובפרט ע״פ מחז״ל[4] אַז „בוצין בוצין מקטפי׳ ידיע״), איז פאַרשטאַנדיק, אַז זיי זיינען ניט נאָר אַן ענין פון וועלכן מ׳קען אַרויסנעמען אַ הוראה אין עבודת ה׳ (אַזוי ווי מען דאַרף אַרויסנעמען פון יעדער זאָך וואָס מ׳זעט אָדער מ׳הערט[5]), נאָר זיי אַנטהאַלטן אַ תוכן מיוחד, וועלכן מען דאַרף לערנען און פאַרשטיין.

איז אין דעם סיפור האמור ניט פאַרשטאַנדיק: „וירא ה׳ אל אברם״ שטייט שוין פריער און צוויי מאָל (אין פ׳ לך לך[6]). פאַרוואָאס איז געווען די בכ׳ פון רבי׳ן נ״ע אויף דעם וואָס דער אויבערשטער האָט זיך באַווייזן צו אברהם אבינו און צו אונז (אים) באַווייזט ער זיך ניט — בקשר מיט׳ן פסוק אין פ׳ וירא, און ניט פון פ׳ לך לך?

וועגן דעם צווייטן מאָל „וירא ה׳ אל אברם״ (פון פ׳ לך לך) — קען מען זאָגן, אַז דער רבי נ״ע האָט נאָך אפשר דעמאָלט ניט געלערנט דעם פסוק, היות ווי דער פסוק איז כמעט אין סיום הסדרה (ווי עס פירט זיך בכמה מקומות דער סדר הלימוד מיט קינדער, אַז מען לערנט מיט זיי יעדער וואָך נאָר אַ טייל פון פרשת השבוע[7]):

אָבער בנוגע צום ערשטן מאָל „וירא ה׳ אל אברם״, וואָס שטייט אין תחלת הסדרה, האָט ער דאָך יא דעמאָלט געלערנט — איז פאַרוואָאס איז זיין פאַנאַנדערווויינען זיך ניט געקומען בקשר מיט דעם פסוק?

---

1) ראה לקו״ש ח״א פ׳ וירא. ח״ה כ׳ מרחשון. שם ע׳ 321. חט״ו וירא־כ׳ מרחשון. והוא משיחת ש״פ וירא, כ״ף מרחשון, תרצ״ג. נעתקה בקיצור בהיום יום ע׳ קג.

2) כ״ף מרחשון שנת תרכ״א. תולדותיו בפרטיות — ראה „חנוך לנער״. ס׳ התולדות אדמו״ר מהורש״ב (קה״ת תשל״ב. ועוד).

3) ראה לקו״ש ח״ה שם ביאור ב׳ הנוסחאות שבזה.

4) ברכות מה, רע״א.

5) כתורת הבעש״ט הידועה (כתר שם טוב (קה״ת) הוספות סי׳ קכז ואילך, ושו״נ).

6) יב, ז. יג, א.

7) אבל אינו מסתבר עפמ״ש בגו״א עה״פ (ואתחנן ו, ז) ושננתם לבניך. ועוד.

ג. בפשטות י"ל דעם טעם: ווען ער איז אריין צום צ"צ (צו מקבל זיין די ברכה בשייכות מיט'ן יום הולדת), איז עס געווען בש"פ וירא, האָט ער דערי־ בער געפרעגט אויף דעם ענין וואָס ער האָט געלערנט דעמאָלט, אויף „וירא אליו ה"״ וואָס שטייט אין פ' וירא (משא"כ אין דער וואָך פון פ' לך איז ניט געווען א סיבה אויף אריין צום צ"צ[8]) —

עס בלייבט אבער די שאלה: פאַרוואָס האָט דער צ"צ אים געענטפערט נאָר וועגן „וירא אליו ה"״ פון פ' וירא, און האָט ניט מעורר געווען אז „וירא ה' אל אברם" איז שוין געווען פריער (אין פ' לך לך) און — צוויי מאָל?

די שאלה איז נאָך גרעסער: דער ענטפער פון צ"צ (אז דער אויבער־ שטער האָט זיך באַוויזן צו אברהם אבינו ווייל ער האָט מחליט געווען אז ער דאַרף זיך מל זיין) פאַרענטפערט נאָר דעם פסוק „וירא אליו ה"״ פון אונזער סדרה, וואָס איז געקומען נאָך די החלטה זיך צו מל זיין — עס בלייבט אבער די שאלה (און געוויין) בנוגע „וירא ה' אל אברם" פון פ' לך וואָס זיינען געווען איידער ער האָט זיך מל געווען[9].

ד. לכאורה קען מען זאָגן דעם ביאור בזה:

די צוויי מאָל „וירא" אין פ' לך זיינען געווען א הקדמה והכנה צו אָן אמירה („וירא ה' גו' ויאמר גו'"), ובמילא האָט ניט קיין אַרט דער „וירא" צו איינעם — צו וועלכן ס'איז ניטאָ די אמירה:

משא"כ אין אונזער סדרה איז ניט געווען קיין אמירה (אַדער כיו"ב) בהמשך צום „וירא"[10], דער „וירא" איז געווען אָן ענין פאַר זיך: און דערפאַר האָט זיך דער רבי נ"ע פאַנאַנדער־ געווויינט דוקא בקשר צו דעם „וירא".

אָבער דאָס איז ניט אויסגעהאלטן, ווייל

[אפילו אויב דער „וירא" איז געווען צוליב אָן אמירה — געפינט מען דאָך בכמה מקומות[11] וואו עס שטייט „ויאמר ה' אל גו"״ אָן דער הקדמת „וירא ה' גו"״; איז דערפון משמע אָז אויך דאָ איז דער „וירא" אָן ענין לעצמו (ניט נאָר צוליב דער אמירה), והדרא קושיא לדוכתא — איז נוסף לזה]

אויך דער „וירא" פון אונזער סדרה האָט געהאַט א סיבה, א מטרה מיוחדת (ווי רש"י — פשוטו של מקרא — זאָגט) — „לבקר את החולה" — און בא דעם רבי'ן נ"ע — איז דאָך ניט געווען די סיבה?

ה. אין בעל הטורים[13] שטייט, אז „וירא אליו ה"״ (בפרשתנו) איז געווען „בשביל המילה" — איז זכות וואָס אברהם אבינו האָט מקיים געווען מצות מילה.

עפ"ז וואָלט מען געקענט לכאורה פאַרענטפערן, אז אין דעם איז בא־ שטאַנען די טענה (און געוויין) פון רבי'ן נ"ע: וויבאַלד אָז אויך ביי אים איז דאָ

---

8) אבל ראה ספר השיחות קיץ ה'ש"ת (ע' 99): אז איך בין אָלט געווען פיר יאָר פלעג איך אָלע טאָג אריינגיין צו דעם זיידן אין חדר.

9) בנוגע ל„וירא" הב' דפ' לך אפשר לתרץ (בדוחק עכ"פ), דאף שהי' לפני החלטת אברהם למול א"ע, מ"מ הי' בקשר (עכ"פ) לענין המילה (כפרש"י שם).

10) ראה מפרשי רש"י ריש פרשתנו.

11) כמו בר"פ לך. ובכו"כ מקומות.

12) עה"פ ריש פרשתנו.

13) ריש פרשתנו. וכ"ה בספורנו. ועוד (וראה הערה הבאה). וראה ב"ר ריש פרשתנו ובמפרשים שם. זח"א פח, סע"ב ואילך.

דער זכות פון מילה[14], דעריבער קומט אויך אים דער שכר פון „וירא אליו ה״:

און אויף דעם האָט אים דער צ״צ געענטפערט, אז מען קען זיך ניט פאַר־גלייכן צו אברהם׳ן, וואָס זיין מצות מילה האָט געהאַט א מעלה מיוחדת — ער האָט זיך מל געווען „צו ניין און נייַן־ציק יאָר״ — און דערפאַר האָט ער (דוקא) זוכה געווען צום „וירא״.

אָבער דאָס איז א דוחק גדול, ווייל:

א) רש״י איז מפרש, כנ״ל, אז דער „וירא אליו ה״ איז געווען ניט סתם א שכר „בשביל המילה״, נאָר „לבקר את החולה״[15] — און פרש״י על התורה איז דאָך (אויך) פאַר א „בן חמש למקרא״ — איז מסתבר, אז די שאלה פון רבי׳ן נ״ע זייענדיק א קינד פון פיר אָדער פינף יאָר איז אויסגעהאַלטן לויט פירוש רש״י אויפן פסוק.

ב) אפילו לויטן פירוש פון בעל הטורים — וויבאַלד עס רעדט זיך ווענן דעם רבי׳ן נ״ע, וואָס זייענדיק א קינד איז אין אים געווען ניכר א מעין פון זיינע שפעטערדיקע מעלות (כנ״ל „בוצין בוצין מקטפי׳ ידיע״), האָט ער דאָך זיכער געווארט ווען דעם גודל המעלה פון עבודת אברהם אבינו בכלל, און עאכו״כ אז ער האָט פאַרשטאַנען די מעלה הכי פשוטה וגלוי׳ אין מילת אברהם אבינו לגבי מצות מילה (בכלל), וואָס זי איז געווען אין עלטער פון ניין און נייַנציק יאָר:

האָט במילא ניט קיין אָרט אז דער רבי נ״ע (אפילו אלס קינד) זאָל זיך פאַר־גלייכן צו אברהם אבינו, ביז צו האָבן א טענה, פאַרוואָס דער אויבערשטער האָט זיך באַוויזן צו אברהם אבינו (בזכות המילה) און צו אים באַווייזט ער זיך ניט.

ו. וי״ל הביאור בזה, אז אדרבה: די טענה הנ״ל פון רבי׳ן נ״ע איז געקומען טאַקע מצד דעם וואָס ער האָט גע־וואוסט וואָס רש״י זאָגט אז „וירא אליו ה״ איז געווען „לבקר את החולה״:

לולא פירוש רש״י וואָלט ער ניט געהאַט קיין טענה פאַרוואָס דער אויבערשטער באַווייזט זיך ניט צו אים ווי צו אברהם אבינו — ווייל ווי איז דען שייך אז ער זאָל זיך פאַרגלייכן צו אברהם אבינו:

היות אָבער אז „וירא אליו ה״ איז געווען „לבקר את החולה״, אז ענין פון גמילות חסדים[16], ד.ה. דער „וירא״ איז געווען (ניט אזוי מצד מעלת מדריגת אברהם אבינו[17], נאָר) מצד מדת חסדו של הקב״ה — האָט ער דעריבער גע־טענה׳ט: וויבאַלד אז אים אָרט וואָס דער אויבערשטער באַווייזט זיך ניט צו אים (ווי מ׳האָט דערנאָך געזען אז דאָס האָט אים געבראַכט צו בכי׳) — דאַרף דערי־בער דער אויבערשטער גומל חסד זיין אויך מיט אים, און באַווייזן זיך אויך צו אים.

---

14) ואף שמילתו הייתה זמן רב לפני זה — צ״ל המסובב, נתינת השכר „וירא אליו ה״ כשיכול (להבינו ו)לקבלו (בן ד׳ ויותר). ויומתק זה בפרט ע״פ הידוע שמילה היא פעולה נמשכת (ראה מפענח צפונות פ״ה סי״ח, וש״נ. לקו״ש ח״ג ע׳ 759 ואילך).

15) אלא שברמב״ן פרשתנו (יח, ב — קרוב לסופו) משמע, דזה גופא שהקב״ה נגלה אליו „לבקר את החולה״ הי׳ רק „לכבוד לו״ — גמול על מצות מילה.

16) ראה ב״מ (ל, ב): ביקור חולים הייתי גמילות חסדים. וברמב״ם הל׳ אבל רפי״ד: „לבקר חולים . . ואלו הן גמילות חסדים כו׳״.

17) וכדמוכח גם מזה שלמדין (סוטה יד, א) מפסוק זה החיוב דביקור חולים שעל כאו״א (וראה לקמן סעיף ז־ח). וראה הערה הבאה.

[ולפ״ז איז פאַרענטפערט בפשטות וואָס ער האָט ניט געפרעגט אויף די צוויי מאָל „וירא ה׳ אל אברם״ אין פ׳ לך לך — ווייל דאָרטן איז דער „וירא״ גע־ווען פאַרבונדן מיט מעלתו של אברהם אבינו[18], און מען קען זיך ניט פאַר־גלייכן צו אברהם אבינו].

אויף דעם האָט אים דער צ״צ גע־ענטפערט „אַז אַ איד כו׳ איז מחליט אַז ער דאַרף זיך מל זיין איז ער ווערט אַז דער אויבערשטער זאָל זיך באַווייזן צו אים״: כאָטש דער „וירא אליו ה׳״ איז געווען (ניט, מצד מעלת מדריגת אברהם אבינו, נאָר) מצד גמילות חסדים (של הקב״ה), דאַרף מען אָבער ווערט זיין דעם גמ״ח, זיין אַ „כלי״ צו דעם גילוי[19];

און די כלי צו דעם איז — די החלטה, אַז אין וועלכן מצב ער זאָל נאָר זיין, אפילו ווען ער איז אין אַ דרגא פון „אַ צדיק צו ניין און ניינציק יאָר״ דאַרף ער זיך מל זיין[20].

ז. אויף דעם ביאור הנ״ל קען מען לכאורה פרעגן:

סוף־סוף איז דער ענין פון ביקור חולים ניט סתם אַן ענין פון גמילות חסדים, נאָר עס (האָט אַ תוכן מיוחד, עס) איז פאַרבונדן מיט אַ חולה דוקא — דורך דעם ביקור פאַרגרינגערט מען די יסורים פון דעם חולה און דאָס גופא העלפט צו זיין רפואה[21] (ובפרט ווי עס שטייט אין גמרא[22] אַז עס נעמט צו „אחד מששים״ פון דעם חולי) — וואָס דאָס איז אפילו ביי אַ ביקור פון אַ בן אדם; ועאכו״כ אַז דעם אויבערשטנ׳ס ביקור חולים[23] פועל׳ט זיכער ברפואת חולה[24].

---

18) עפ״ז יומתק ג״כ השינוי בלשון הכתובים, דבב׳ פסוקים דפ׳ לך נאמר „וירא ה׳ אל אברם״ (ולא „אליו״ — אף שנאמר לפנ״ז „ויעבר אברם גו׳״, „ויהי אברם גו׳״), משא״כ בפרשתנו נאמר „וירא אליו״* — כי ה„וירא״ דפ׳ לך היו בקשר למעלת אברהם, משא״כ דפרשתנו.

19) וי״ל מעין זה בנתינת מתנה ובכ״ז אי לאו דעביד נייחא לנפשי׳ לא יהיב לי׳ מתנתי׳ (כן הובא בכ״מ — המשך וככה תרל״ז פס״ח. המשך תרס״ו ע׳ קלא. ועוד. וראה מגילה כו, ב. גיטין נ, ב. ב״מ טז, א. ב״ב קנו, א). — וע״ד המבואר בלקו״ת (שה״ש כד, סע״א ואילך) בענין בחינה הג׳ שבאתערותא דלעילא, דאף שבאה מצד למעלה („שאין אתעדל״ת מגעת שם כלל״), מ״מ „אינה שורה ומתגלה אלא כשיש שלימות במעשה התחתונים״.

20) ראה לקו״ש ח״א ע׳ 25 ואילך. ח״ה ע׳ 87 ואילך. ע׳ 321 ואילך.

*) בפשטות הטעם (כמ״ש ברמב״ן הנ״ל. וראה גם גו״א ושפ״ח ריש פרשתנו) לחבר פרשה זו לפרשה שלפנ״ז (שה„וירא״ הי׳ בקשר למילה).

21) ראה מאירי לנדרים (לט, ב) „שהמבקר מקל בחליו של חולה . . ובבני גילו ר״ל שבקורם ערב עליו שמצד הנאתו מהם חליו מיקל, פעמים שהביקור סיבת ההצלה לחולה כו׳״. וראה רמב״ם שבהערה 23.

22) נדרים וב״מ (שבהערה 16) שם.

23) וגם לפמ״ש בגמרא שם, דמה שנוטל אחד מששים הוא דוקא ב„בן גילו״ — הרי הקב״ה „תאומה״ של ישראל* (ראה שהש״ר פ״ה, ב (בסופו)). ולהעיר מרמב״ם שם (ה״ד) „וכל המבקר את החולה כאילו נטל חלק מחליו כו׳״, שמפשטות לשון הרמב״ם משמע (וצ״ע ברדב״ז שם) שדין זה הוא ב„כל מבקר״, גם כשאינו בן גילו. וכן משמע בויק״ר רפל״ד (לפי׳ המת״כ שם. וראה עץ יוסף שם). אבל להעיר שברמב״ם שם הלשון (א) „כאילו״ (ב) „חלק״ סתם. ואכ״מ.

24) להעיר מרמב״ן (שצויין בהערה 15) „שהי׳ לו במראה השכינה ריפוי למחלת המילה״ — הובא ונת׳ באוה״ת (בראשית כרך א) ריש פרשתנו. וראה לקו״ש ח״ה (ע׳ 84) שאין זה סתירה לפרש״י (פרשתנו יח, ב) דמלאך רפאל בא לרפאות את אברהם.

*) וי״ל, שב׳ המ״ד בשהש״ר שם ב„תאומתי״ — (א) כביכול לא אני גדולה ממנה ולא היא גדולה ממני, (ב) מה התאומים הללו אם חושש אחד כו׳ חבירו מרגיש — הם ע״ד ומעין ב׳ הפירושים ב„בן גילו״: בפרש״י (נדרים שם) „בחור כמותו או זקן לזקן״; בר״ן רא״ש ועוד (נדרים שם) — שנולד במזלו.

שטעלט זיך במילא די שאלה: ווי אַזוי האָט דער רבי נ״ע אָפּגעלערנט פון „וירא אליו ה׳ — לבקר את החולה״, אַז דער אויבערשטער באַווייזט זיך אויך צוליב אַן אַנדער ענין פון גמילות חסדים, וואָס איז ניט פאַרבונדן מיט אַ חולה וואָס דאַרף האָבן אַ רפואה (און דער מבקר איז „נוטל כו׳ מחליו״)?

וועט מען דאָס פאַרשטיין בהקדם וואָס די גמרא[25] לערנט אָפּ פון „וירא אליו ה׳״, אַז פּונקט ווי „הקב״ה ביקר חולים . . אף אתה בקר חולים״ — וואָס אויך אין דעם איז ניט פאַרשטאַנדיק (ע״ד קושיא הנ״ל):

די גמרא[26] זאָגט אַז דוקא ביי „בן גילו״ פון דעם חולה ווערט דורך זיין ביקור חולים אויפגעטאָן אַז „נוטל כו׳ מחליו״. היינט ווי קען מען אָפּלערנען דערפון וואָס „הקב״ה ביקר חולים״ (וואָס זיין ביקור חולים איז זיכער נאָך מער ווי „בן גילו״[27]), אַז ביי יעדער אידן (וואָס רובם זיינען ניט בני גילו) דאַרף זיין „בקר חולים״[28]?

ויש לומר, אַז רש״י איז מרמז דעם ביאור ע״ז בפירושו דאָ על התורה, דערמיט וואָס ער זאָגט „לבקר את החולה אמר רבי חמא בר חנינא[29] יום שלישי למילתו הי׳ ובא הקב״ה ושאל בשלומו״.

לכאורה איז ניט מובן די אריכות בלשון רש״י[30]: ער זאָגט דאָך שוין „לבקר את החולה״, איז וואָס איז ער מוסיף „ובא הקב״ה ושאל בשלומו״?

נאָר דערמיט באַוואָרנט רש״י: דאָס וואָס דער אויבערשטער איז געקומען צו אברהם׳ן „לבקר את החולה״, איז עס ניט געווען כדי צו אַראָפּנעמען פון זיין חולי, נאָר (בלויז) לשאול בשלומו[31], כדלקמן.

ח. נאָך „וירא אליו ה׳״ שטייט[32] אַז אברהם האָט געזען „שלשה אנשים נצבים עליו״. זאָגט רש״י אַז איינער פון זיי איז געקומען „לרפאות את אברהם״.

און וויבאַלד אַז סיי ווי (אויך אַן „וירא אליו ה׳״) איז אברהם אויסגעהיילט גע־וואָרן אינגאַנצן דורך מלאך רפאל[33] (און גלייך ווי ער איז געקומען[34]) — האָט דאָך ניט קיין אָרט צו זאָגן, אַז מיט אַ וויילע פריער זאָל דער אויבערשטער קומען בכדי צו אַראָפּנעמען פון אים (בלויז) „אחד מששים מחליו״[35].

דעריבער איז רש״י מדייק, „ובא הקב״ה ושאל בשלומו״ — אַז די מטרה פון דעם ביקור חולים של הקב״ה איז געווען (ניט — לרפאות, עכ״פ אחד מששים, נאָר) בלויז אַן ענין פון גמילות חסדים. און דערפאַר לערנט מען דער־

---

25) סוטה שם.

26) נדרים וב״מ שם. וראה דרישה לטיו״ד (סשל״ה סק״ס) דמי שאינו בן גילו „אינו ממעט חולי כלל״. וראה הערה 23.

27) ראה הערה 4-23.

28) ויתירה מזו: גם בן גילו ד„נוטל כו׳ מחליו״ אא״פ לדמות לבקור חולים דהקב״ה, שהרי בקורו של הקב״ה פועל רק להסיר את החולי מהחולה, משא״כ בבנ״א שהמבקר נוטל (לעצמו) מחליו — שלכן אא״פ ללמוד חיוב ביקור חולים דבן גילו מגמ״ח, כי הו״א שאינו מחוייב בזה (ב״מ שם).

29) ב״מ פו, ב (בשינוי לשון).

30) ראה גם דברי דוד לפרש״י עה״פ.

31) ויש לומר, שמטעם זה מעתיק רש״י את שם בעל המאמר (דבא הקב״ה ושאל בשלומו) — רבי חמא בר חנינא — כי הוא הוא המ״ד בסוטה שם „מה . . הקב״ה ביקר חולים דכתיב וירא . . אף אתה כו׳״, ולשיטתו אזיל, דבקורו של הקב״ה אצל אברהם הי׳ רק לשאול בשלומו, ולכן מה הקב״ה כו׳ אף אתה כו׳.

32) יח, ב.

33) כהמשך הכתובים (שם ו־ז) „וימהר גו׳ רץ גו׳״.

34) ראה בזה לקמן ע׳ 71 והערה 22.

35) להעיר גם מילקוט ראובני ריש פרשתנו.

פון דעם חיוב פון „בקר חולים" אויף יעדן אידן.

און וויבאלד אז דער אויבערשטער איז געקומען „לבקר את החולה", אלס גמילות חסדים (און ניט אויף אראפ־נעמען מחליו), דעריבער האט דער רבי נ"ע געהאט די טענה, אז מצד גמילות חסדים, דארף דער אויבערשטער באוויזן זיך אויך צו אים, כנ"ל.

ט. ווי געראדט אמאל בארוכה[36], איז איינע פון די הוראות וואס מ'דארף ארויסנעמען פון דעם סיפור:

וויבאלד דער מאורע הנ"ל מיט ר' רבי נ"ע האט פאסירט ווען ער איז געווען א קינד פון פיר אדער פינף יאר, „בציר מבר שית" — איז דערפון א הוראה, אז אפילו א קינד וואס איז אלט פיר אדער פינף יאר, קען מען בייא אים ארויסרופן (דורך א חינוך כדבעי) א תשוקה צו רוחניות און ג־טלעכקייט, ביז צו א תשוקה נפלאה וואס רופט ארויס בכיי.

און ס'איז ניט קיין סתירה דערצו פון הוראת הרמב"ם[37] בנוגע דעם אופן הלימוד מיט א קטן, אז מען דארף אים מזרז זיין „בדברים שהם אהובים אצלו לקטנות שניו . . קרא ואתן לך אגוזים כו'" — ווייל דער מאורע הנ"ל (ובפרט נאך דעם ווי כ"ק מו"ח אדמו"ר האט עס מפרסם געווען), האט מגלה געווען דעם דרך בחינוך. וי"ל נאכמער — מחדש געווען דעם דרך בחינוך, (ובל' החסידות) ער האט געעפנט א נייעם צינור, אז מען זאל קענען מחנך זיין א קינד, ביז ג־טלעכקייט זאל ווערן „דברים שהם אהובים אצלו", א טייל אויך פון זיין „קטנות שניו".

36) לקו"ש חט"ו ע' 130 ואילך.

37) פיהמ"ס סנהדרין ר"פ חלק. וראה גם הל' תשובה פי"ו ה"ה.

ע"ד ווי מען געפינט בנוגע לכמה ענינים (אויך להלכה[38]) אז „נשתנו הטבעיים".

יו"ד. מען דארף אבער האבן א ביאור: פארוואס טאקע האט זיך דער ענין אויפגעטאן ערשט בדורות האחרונים, און דורך (א מאורע וואס האט פאסירט מיט) דעם רבי'ן נ"ע?

וועט מען דאס פארשטיין בהקדים הביאור וואס דער גילוי פון פנימיות התורה איז געקומען דוקא בדורות האחרונים (דורכן אריז"ל[39], און דערנאך דורכן בעש"ט, ביז אין אן אופן פון השגה והבנה[40] דורך תורת חסידות חב"ד) — דלכאורה, אכשור דרא בתמי'?

איז ידוע איינער פון די ביאורים בזה[41], אז אדרבה: מצד דעם וואס בדורות האחרונים איז דער חושך גרעסער, דארף מען האבן א הוספה אין אור הקדושה. ועד"ז איז אויך בנדו"ד: מצד דער התגברות החושך שבדורות האחרונים, האט מען דוקא איצט געגעבן דעם כח צו מחנך זיין קינדער „בציר מבר שית", אז רוחניות און אלקות זאל ווערן א טייל פון זייער לעבן, כנ"ל.

און דאס איז אויך דער טעם וואס ענין זה האט זיך אויפגעטאן דורך (א מאורע וואס האט פאסירט מיט) דעם רבי'ן נ"ע:

38) ראה רמ"א אה"ע סקנ"ו ס"ד. מג"א סקע"ג סק"א. שו"ע אדה"ז חאו"ח סו"ס קעט (ואף שהוא בענין של סכנה). וראה שד"ח (כרך א' ע' רי ואילך. כרך י' ע' קצד), ושו"נ.

39) שכתב „דדוקא בדורות אלו האחרונים מותר ומצוה לגלות זאת החכמה" (אגה"ק סכ"ו — קמב, ב).

40) בלשון התקו"ז (ת"ז בסופו) „יתפרנסון" — ראה כסא מלך לתקו"ז שם. הקדמת מקדש מלך לזהר.

41) ראה קונטרס עץ חיים פי"ג. מכתב כ"ק אדמו"ר נ"ע — בהוספות שם ע' 82 ואילך. ועוד.

מעניניו המיוחדים פון רבי'ן נ"ע איז געווען — וואס ער האט מייסד געווען ישיבת תומכי תמימים, וואו מ'זאל לערנען נגלה דתורה צוזאמען מיט פנימיות התורה, אלס א תורה אחת[42].

איז אלס הקדמה דערצו האט מען געדארפט פותח זיין א נייעם ציונור און א נייעם דרך אין ענין החינוך, אז אפילו ווען דער קינד איז נאר אלט פיר אדער פינף יאר, קען מען ביי אים ארויסרופן א תשוקה נפלאה, ער זאל גלוסטן אז דער אויבערשטער זאל זיך צו אים באווייזן.

און הנהגה האמורה בא די וועלכע מ'רופט „משיחי"[43] — וועלט די הכנה קרובה צו ביאת וגילוי המשיח, ווען עס וועט זיין וירא ה'[44], „ונגלה כבוד ה' וראו כל בשר יחדיו כי פי ה' דבר"[45] למטה מעשרה טפחים,

בקרוב ממש, ווען „אתי מר" דא מלכא משיחא.

(משיחות ש"פ וירא (כ"ף מרחשון) ומוצש"ק פ' ח"ש תש"מ)

---

42) ראה שיחת כ"ק אדמו"ר נ"ע בסה"מ תרנ"ט ע' רכג־רכה. ועוד.

43) שבת קיט, ב.

44) ראה תניא פל"ו בארוכה.

45) ישעי' מ, ה.